

- ◆ علم کی روشنی
- ◆ علم کی روشنی
- ◆ علم کی روشنی

پیشہ ورانہ تعلیمات
پاکستان
پاکستان
پاکستان

پاکستان

قلوبکری

سخنرانی حضرت آیه الله جوادی آملی (۱)
در جمع روحانیون و فضلاء حوزه علمیه اصفهان

این نوشتار که در پی می آید سخنرانی حضرت آیه الله جوادی آملی است در جمع آندسته از روحانیون روحانیون و فضلاء حوزه علمیه اصفهان که مجریان طرح و بیان تفسیر قرآن کریم در برنامه تفسیری «چلچراغ وحی» می باشند که توسط روابط عمومی فصلنامه کوثر تهیه و برای بهره مندی تمامی قرآن دوستان تنظیم و ارائه گردیده است.

پیش از این مقاله :

زمینه‌های انس با قرآن کریم طواف قرآن و عترت اهلیت قرآنی قلوب قرآنی و نتایج آن

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على جميع الانبياء والمرسلين سيما افضلهم
وخاتمهم محمد وآله طيبين الطاهرين المعصومين.

انس با قرآن کریم :

قرآن کریم تجلی خاص خداوند سبحان است و بر دیگر سخنان رفعتی دارد که در وصف نمی‌گنجد. (۲) و آنها را با قرآن قیاس نتوان نمود. اگر کسی بخواهد از نور قرآن بهره‌مند شود و علم نافع داشته باشد بایستی به طهارت درون و بیرون اهمیت بدهد، طهارت، شرط تلاوت و تدبیر راستین قرآن و انس مطلوب با آن است، همانگونه که شرط اساسی نماز بشمار می‌رود، (۳) چرا که به واسطه قرآن و نماز به پیشگاه مقدس و ملکوتی (ملک قدوس) حضور می‌یابیم و این حضور در بارگاه قدس و طهارت بدون طهارت امکان ندارد. طهارتی که سراسر وجودمان، ظاهر و باطن را فرا بگیرد. علاوه بر طهارت شرعی بدن و تحصیل وضو یا غسل یا تیمم، طهارت فکر و نیت طهارت از آلودگی گناه، طهارت از آلودگی چشم و زبان، این طهارت موجب نورانیت روح مؤمن است و سرآغاز روشنی دل به نور حق و بار یافتن به حضور کمال قدس.

پیامبر اکرم (ص) فرموده‌اند :

(رَحِمَ اللَّهُ امْرَأً حَفِظَ لِسَانَهُ وَ عَرَفَ زَمَانَهُ وَ اسْتَقَامَ طَرِيقَتَهُ). (۴)

کسی که زبان خود را از گناه حفظ کند و زمان خود را بشناسد و ببیند در چه زمانی زندگی می‌کند و طریقه او هم مستقیم باشد و کجراهه نرود از رحمت خاصه

الهی برخوردار است. چه زیبا است وقتی آدم با توبه، دینش را پردازد و طهارت پیدا کند و سخن خدا را بر زبان جاری سازد یا سخنگوی جماعتی باشد و بگوید «ایاک نعبد و ایاک نستعین» (۵) آنها جماعتی که همه باید سراپا گوش به قرائت امام باشند. نماز ملاقات مخصوص با خداوند و گفتگوی رسمی عبد با خالقش، می باشد و قرآن ملاقات با خداوند و حضور در جلسه سخنرانی ربوبی و گفتگوی غیررسمی با خداوند است و انجام این ملاقات‌ها بدون پاکی و طهارت میسر نمی‌شود.

طواف قرآن و عترت :

پیامبر گرامی اسلام (ص) فرموده‌اند : شما ناچارید حرکت کنید ولی مستقیم نروید، مستقیم شما به این است که دور بزنید و طواف کنید، برای یک حاجی وظیفه است که در اطراف کعبه دور بزند. هر جا که قرآن است آنجا دور بزنید و از آنجا که عترت با قرآن است و حضرت رسول (ص) فرموده‌اند : «أنتی تارک فیکم التقلین کتاب اللّٰه و عترتی اهل بیتی فَأَنْتَهُمَا لَنْ یفترقا حتی یردا علیّ الحوض» (۶) و در روایات متعدد، پیوستگی قرآن و عترت مطرح گردیده از جمله روایت معروف نبوی «القرآن مع علیّ و العلیّ مع القرآن» (۷) این دو افتراق ندارد، کسی که قرآن مدار است، ولایت مدار هم هست. این طور نیست که اگر کسی قرآن مدار باشد ولایت مدار نیست، بلکه در مدار ولایت و امامت حرکت می‌کند. (۹) (۸)

پس اینکه حضرت رسول فرمودند : گیرد کتاب الهی (قرآن) بگردید و طواف کنید یعنی دور محور عترت هم بگردید و طواف کنید، اگر خدای ناکرده قرائت‌های مختلف بود، و گفته شد که چند جور می‌شود از قرآن استفاده کرد، این دیگر عامل وحدت نیست چرا که آن وقت همه به دنبال فهم خود حرکت می‌کنند و دور می‌زنند. پیامبر گرانقدر اسلام (ص) در خطاب به امت اسلام فرمودند : در یک مدار حرکت کنید «مدار قرآن و عترت»، معلوم می‌شود قرآن یک چیز می‌گوید و چند چیز نمی‌گوید و اگر کسی مشکل نداشته باشد از قرآن چند جور چیز نمی‌فهمد بلکه یک جور می‌فهمد و قرآن مثل کعبه است، اگر کسی کعبه قبله او بود، که خوب همه چیز به سمت کعبه متوجه است و اگر کعبه مطاف است همه طواف‌کنندگان به دور یک چیز که کعبه باشد می‌گردند چون کعبه مطاف است و حجر اسماعیل در کنار کعبه به منزله (عترت) است که در روایات به ثقل اصغر از آن نام برده شده است و طواف هر دو را در بر می‌گیرد. دیگر انسان که دو جا نمی‌گردد و طواف نمی‌کند و اگر کعبه قبله است و مطاف است که چنین است باعث وحدت مسلمین بوده و می‌باشد و همانطور که در بخش عبادی و عملی کعبه قبله است، در بخش فرهنگی و علمی قرآن عترت و اهل بیت قبله‌اند. (۱۰)

ما به کدام سمت رو کنیم و استنباط و استدلال و تحقیقات علمی را به آن اراسته کنیم، مسلم است که «اهل بیت»، قبله فرهنگ و تحقیق ماست. اوکین و آخرین منبع تحقیقاتی ما این ثقلین است که مطاف و قبله ماست که در این صورت تحقیقات ما هم یکی است و اختلاف تفسیر و استنباط و قرائت دوگانه از این ثقلین، اشتباه است. تفاسیر ما از صدر اسلام تا کنون یک سیر مشخص دارد که تمامی آن تفاسیر آن سیر را استمرار بخشیده و خطوط کلی در همه آنها یکی است. اگر کسی یک ضلع اساسی که عترت باشد را کنار بگذارد اختلاف پدید می‌آید، ولی هر جا ثقلین با هم و در کنار هم طواف شود مشکلی وجود ندارد.

سوی :

حال آن کسانی که در اطراف کعبه طواف می‌کنند ممکن است در اثر ازدحام جمعیت یا عوامل دیگر منحرف شوند ولی می‌گویند اگر قسمت چپ شما به سمت کعبه باشد شما در حال طواف هستید، حال ما از کجا بفهمیم که دور قرآن داریم طواف می‌کنیم. در حدیثی دیگر پیامبر (ص) فرموده‌اند: «قرآن بخوانید که قرآن همه چیز را مشخص کرده که چه چیز حرام است، چه چیز حلال است.» (۱۱) کدام اخلاق خوب است و کدام اخلاق بد است. از ما مطالب همه قرآن را نخواستند، که مثلاً: «جَنَّةُ الْمَأْوَىٰ وَحَسَنُ مَا بَ» (۱۲) چیست؟ البته باید برویم یاد بگیریم ولی آنها را هم ندانیم برای ما مشکلی پیش نمی‌آید. اینکه آیا ما قرآن را طواف می‌کنیم یا نه، فرموده‌اند: هر گاه تو قرآن خواندی و قرآن جلوی گناه بردنت را گرفت، تو اهل قرآنی، آنجا که چیزی مانع تو برای گناه نیست و جلوی تو باز است و قرآن جلودار تو نیست، تو اهل قرآن نیستی. (۱۳) و قرآن نخوانده‌ای. قرآن یک حقیقت نورانی است و اگر این حقیقت ولو به صورت نازل در انسانی بوجود آید مانع از گناه می‌شود. اگر این حقیقت قرآن در انسانی ظهور کند، او را از گناه بازمی‌دارد و اگر باز نداشت معلوم است که قرآن نخوانده است. ما ممکن است در کاربرد و بازدهی و مسائل دیگر شک کنیم، اما در وسائلی که ذات اقدس الهی قرار داده شک نمی‌کنیم. خداوند فرموده: «ما انسان را بی‌سرمایه نیافریدیم و خلق نکردیم، بلکه یک رسول از طرف ما در دل او نهاده شده است» (۱۴) که همه چیز را می‌فهمد و درک می‌کند. وگو انسان بدی هم باشد و گوش به حرف هیچ پیامبری هم ندهد ولی می‌فهمد چه چیز بد است و چه چیز خوب است. قرآن می‌فرماید: «وَتَنفَسَ وَمَا سَوَىٰهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَىٰهَا، قَدْ أَفْلَحَ مَنْ»

«لَا خَابَ مَنْ دَسَىٰ هَا» (۱۵) و سوگند به نفس انسان و آنکه آن را سامان داد. آنگاه بد و خوب و تشخیص آن را به آنها الهام کرد و به راستی هر کس نفسش را به خوبی فرمان داد رستگار شد و هر کس آن را به بدی واداشت و آن را فرومایه ساخت و ناامید و بدبخت شد.

لذا اگر کسی دانست ولی گوش نداد، خوب نداند ولی ابزار را دارد، آنهایی که هم گوش ندادند ما به آنها در روز قیامت می‌گوئیم که اینها که انجام داده‌ای خلاف است چرا که گزارش است و گزارشگری است و علاوه بر آنها خود انسان بر نفسش بصیر و آگاه است و می‌داند چه کرده است. قرآن می‌فرماید: «يُبَيِّنُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ» بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ × وَ لَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِرَهُ (۱۶) در این روز انسان را از آنچه پیش فرستاده یا بازپس داشته است آگاه سازند. حق این است که انسان بر نفس خود بصیر است و آگاهی بر اعمالش بر او حجت است اگر چه عذر بتراشد و انکار پیشه کند. پس آن رسولی که خداوند در وجود ما قرار داده حجة الله است و انسان می‌داند چه کرده و چه نکرده و حیف نیست که ما این فهم و درک را که حجت الهی است آلوده کنیم!

انسان در برابر مسائل چند حالت دارد یا مسأله برای او خیلی پیچیده است، که معذور است و یا اهل سهر و نسیان بوده، که معذور است و یا مورد اضطراب بوده، که معذور است. آنجا که انسان عامداً و عاملاً دارد خلاف می‌کند و می‌فهمد که دارد خلاف می‌کند دیگر نمی‌شود بگوئیم اینجا قرائت‌های مختلف وجود دارد. بنابراین ما یک سرمایه درونی داریم و با آن خلق شده‌ایم که ما را به سمت اصلاح و جامعه ما را به سمت اصلاح و تعالی حرکت دهد. انشاءالله.

پرتال جامع علوم انسانی و مقامات قرآنی

پرتال جامع علوم انسانی

تفسیر قرآنی:

بشر تبعاً راهنما می‌خواهد. توده مردم یک الگوی عملی محسوس می‌خواهند، آن کس که قلبش ظرف قرآن (۱۷) باشد و نور قرآن در آن جا می‌گیرد الگوی مردم می‌شود. حضرت علی(ع) فرموده‌اند: «سِرِّ بِي رَغْبَتِي مَرْدَمٌ بِه عِلْمَائِي دِينِي اَيْنَ اسْتِ» که بعضی از آنها به کجراه می‌روند» (۱۸) وگرنه رغبت و گرایش مردم به دین و حوزه‌های علمیه کاسته نشده است. علم لا یتفَع زیاد است. قیل و قالها فراوان است، علم نافع کم است و چنین علمی در سایه طهارت درون و برون کسب می‌گردد و مردم به دنبال آن هستند و همان مردم را کاملاً اصلاح می‌کند و ما دیده‌ایم و می‌بینیم که وقتی مردم علم نافع و طهارت و نور حقیقت را می‌بینند حرکت می‌کنند و حجت را تمام می‌کنند. از پیر و جوان، زن و مرد، جان‌برکف در صحنه‌های مختلف حاضر می‌شوند و آن وقت اگر ما در عمل کوتاهی کنیم مناسب نیست.

مطلب دیگر اینکه ذات مقدس پیامبر اکرم (ص) یک پیامی دارد که بسیار امیدبخش است بویژه برای شما که در خدمت قرآن هستید و این مطلب را مرحوم امین الاسلام طبرسی در مجمع ذیل آیه «وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ مِّنْكُمْ مَّنْ يُرَدُّ اِلٰى اَرْضِ الْغُمْرِ لِكَيْ لَا يَْعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا، اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ» (۱۹) ذکر می‌کند و می‌نویسد که حضرت رسول (ص) فرموده‌اند: «اَقْرَبُ الْقُرْآنِ وَاسْتَظْهَرُوهُ، فَاِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى لَا يَْعَذِبُ قَلْبًا وَّعَى الْقُرْآنِ» (۲۰) قرآن بخوانید و از آن پشت‌گرم‌باشید زیرا خداوند بزرگ قلبی را که ظرف قرآن است عذاب نمی‌کند.

انسان هم در دنیا معذب می‌شود و هم در آخرت، عذاب‌ها چند گونه است. عذاب آخرت آن است که بعضی از دلها «نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُ الَّتِي تَطْلِعُ عَلٰى الْاَفْوَدَةِ» (۲۱) آتش فروزان الهی بر دل‌های آنها راه یابد و بعضی از عذاب‌ها در دنیا به دل‌ها راه می‌یابد که یک عذاب روحی سختی هم هست و آن این است که انسان دست به هر علمی می‌زند نمی‌فهمد و یا از یادش می‌رود (من هر چه خوانده‌ام، همه از یاد من برود) یک عده این گونه عذاب می‌شوند، شدت این عذاب آن وقتی است که انسان داعی داشته باشد و در حالت عوام بسر برد و بمیرد.

شما عزیزان مستحضرید که عالم بودن و فقیه و حکیم بودن و کار خوب انجام دادن در اینجا معیار نیست، عاقبت بخیر رفتن از دنیا معیار است. اگر یک آدم حکیم و فقیه و عالم عاقبت بخیر نشد این حلقه مفقوده نمی‌گذارد که او در قیامت عالم و فقیه و حکیم مبعوث شود.

عمل صالح هم همین‌طور است. وعده‌هایی که ذات اقدس الهی داده که هر کس عمل صالح و کار خوب انجام دهد بهشتی می‌شود مشروط به آن است که این عمل صالح و خوب را نقداً به بهشت بیاورد. فرموده: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ» فرموده: «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ» یعنی اگر خدای ناکرده انسان یک کار خیری کرد و بعداً برایش مشکلی پیش آمد، نمی‌تواند بگوید من فلان وقت آن کار را کردم. می‌گویند بعدش او را به هم زده‌ای باید آن را حفظ می‌کردی تا زمانی که بمیری و وارد برزخ شوی و در قیامت مبعوث شوی. آن وقت بگویی این کارهای خوب و صالح من. خیلی مواظبت لازم است تا انسان علم نافع را، عمل صالح را حفظ کند و عامل و عالم و فقیه وارد برزخ و بهشت شود. مرحوم طبرسی در ذیل این حدیث (۲۲) نقل می‌کند، کسی که قلبش ظرف قرآن باشد و نور قرآن در وجودش جای گرفته باشد خداوند او را به این عذاب‌ها مبتلا نمی‌کند و او بواسطه قلب قرآنی عاقبت بخیر می‌شود.

خداوند به شما عالمان و حافظان و ناشران قرآن و معارف قرآنی حسنات و خیرات دنیا و آخرت عطا فرماید. (۲۳)

مصادر مقاله :

- ۱- آیه الله جوادی آملی از پرمجداران نهضت انس و تدبیر و تفسیر قرآن کریم در عصر حاضر و شاگرد خلیف صاحب تفسیر المیزان علامه طباطبائی(ره) می‌باشند. پرتو ایشان اظهار از خورشید است و نیاز به معرفی ندارد.
- ۲- فضل القرآن، بحارالانوار، جلد ۹۲، ص ۱۹
- ۳- سورة عنکبوت، میزان الحکمه
- ۴- حدیث نبوی، میزان الحکمه
- ۵- سوره حمد، آیه ۵
- ۶- سفینه البحار، ج ۱، صفحه ۱۳۲ - مستند احمد، ج ۲، ص ۱۲۴
- ۷- پرورش روح در پرتو چهل حدیث، ج ۲، ص ۵۲۱ - الصواعق، طبع مصر، ص ۷۵
- ۸- من لم یتعرف أمرنا من القرآن... بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۴۲ و المهجّة البيضاء، ج ۱، ص ۱۹۶
- ۹- قال الصادق(ع) : إِنْ أَلَّهَ جَعَلَ وَلَا يُنْتَبَأُ أَهْلُ الْبَيْتِ قُطِبَ الْقُرْآنِ، بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۲۷
- ۱۰- کذالعمسال، ج ۲، ص ۲۹۰
- ۱۱- سوره نحل، آیه ۶۴
- ۱۲- نهج الفصاحه، ص ۸۰، ج ۴۲۲
- ۱۳- سوره مائده، آیه ۱۵
- ۱۴- مضمون برخی از آیات
- ۱۵- سوره شمس، آیات ۶ تا ۱۰
- ۱۶- سوره قیامت، آیات ۱۳ تا ۱۵
- ۱۷- و خداوند است که شما را آفریده است و سپس جانشان را می‌گیرد و بعضی از شما هستند که به حد اعلای فرستوق می‌رسند، چندانکه پس از دانستن [بسیاری از چیزها] چیزی ندانند بی‌گمان خداوند دانای تواناست.
- ۱۸- غرر، دُرُ الحکم - کلمات امام علی(ع)
- ۱۹- سوره نحل، آیه ۷۰
- ۲۰- بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۱۹
- ۲۱- سوره همزه، آیات ۶ و ۷
- ۲۲- تفسیر مجمع البیان مرحوم طبرسی، تفسیر سوره نحل، آیه ۷۰
- ۲۳- این مقاله تحت عنوان قلوب قرآنی، برای اولین بار در فصلنامه قرآنی کوثر به محضر خوانندگان عزیز تقدیم می‌شود.

شوریه‌شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی